

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27085/2023

Vastausaika päättyy 16.4.2026

Lausuntoaineisto: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=70b83518-44fc-42d6-9b58-baa685f7d834>

Lausunto:

Luonnoksessa on arvioitu, että tuomioistuimille ei aiheutuisi lisäresurssitarvetta. Tuomariliitto pitää arviota ongelmallisena. Kyseessä on kokonaan uusi asiaryhmä, joka edellyttää tuomioistuimilta uusien menettelyjen omaksumista, tietojärjestelmämuutoksia ja uusien asioiden sisällöllistä käsittelyä ja ratkaisemista. On vaikea nähdä, että tämä ei lisäisi työmäärää.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että viime vuosina on tehty useita pistemäisiä uudistuksia, joissa vaikutusarvio on toistuvasti perustunut vähäiseen lisätyömäärään. Näiden uudistusten kumulatiivinen vaikutus jää tällöin helposti arvioimatta, mikä johtaa siihen, että tuomioistuinten työkuormaan jää tällöin jatkuvasti aliarvioituksi. Tämä kehitys on omiaan kuormittamaan jo valmiiksi aliresursoituja tuomioistuimia.

Rikostiedustelukeinojen kohdentaminen olisi sisällöllisesti suunnattu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai muuhun vakavaan rikollisuuteen. Henkilöllinen kohdentaminen rajautuisi järjestäytyneeseen rikollisuuteen osallistuvaan henkilöön, vakavaan rikollisuuteen osallistuvaan henkilöön tai tietyn edellytyksin henkilöön, jolla on tietoa järjestäytyneestä tai vakavasta rikollisuudesta. Ajoituksellinen kohdentaminen perustuu siihen, kuinka pitkälle kohteena oleva toiminta on edennyt ja kuinka todennäköisesti suunniteltu tai käynnissä oleva rikollinen toiminta toteutuu. Tuomariliiton näkökulmasta tällainen kohdentaminen edellyttää tuomioistuimelta tarkkaa harkintaa ja arviointia siitä, että luvan myöntäminen pysyy oikeasuhtaisena suhteessa yksittäisten henkilöiden perusoikeuksiin, koska rikollisorganisaation jatkuvaluonteiseen toimintaan liittyvien henkilöiden teot ovat ennustettavampia kuin yksittäisten rikosten tekojen arviointi. Tämä lisää tuomioistuinten työkuormaa ja korostaa selkeiden näyttövaatimusten tarvetta.

Yksityiskohtaiset huomiot luonnoksesta

Poliisilain 5 luvun 3 § – soveltamisalan laajentaminen

Ehdotettu muutos, jossa salaisia tiedonhankintakeinoja voisi käyttää rikoksiin, joiden ankarin rangaistus on vähintään 10 vuotta vankeutta, herättää soveltamiskysymyksiä. Soveltamisalaan kuuluisivat tällöin useiden rikosten törkeät tekomuodot, mutta eivät niiden perusmuodot.

Tuomariliitto pitää ongelmallisena, että ennen rikoksen tapahtumista poliisin tulisi kyetä osoittamaan, miksi epäily koskee nimenomaan törkeää tekemuotoa. Esityksessä ei ole täsmennetty millaista selvitystä tuomioistuimelle olisi esitettävä tämän arvioimiseksi. Tämä vaikeuttaa tuomioistuimen mahdollisuutta arvioida toimivaltuuksien käytön edellytyksiä.

Poliisilain 5 luvun 5 § – telekuuntelun edellytykset

Telekuuntelun edellytyksiä koskeva muutos (ankarin rangaistus vähintään 6 vuotta vankeutta) laajentaisi käyttöalaa merkittävästi nykyisestä 13 listarikoksesta. Edellä todetut soveltamisongelmat koskevat myös tätä pykälää.

Poliisilakiin ehdotettu uusi 5b-luku

Poliisilakiin ehdotettu uusi 5b-luku on kokonaan uutta toimivaltasääntelyä, jossa päätöksenteko keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeudelle.

Tuomioistuinten kannalta on keskeistä se, miten tiedustelukeinojen käytön edellytyksiä arvioidaan ja millaista selvitystä tuomioistuimelle tulee esittää, jotta tuomioistuimella on myös tosiasiallinen mahdollisuus valvoa luvan myöntämisen edellytyksiä. Esityksessä tulisi täsmentää arvioinnin perusteita ja näyttövaatimuksia. Lisäksi kohteiden ja toiminnan laaja kuvaaminen lupahakemuksessa on tuomarin näkökulmasta tärkeää oikeusturvan varmistamiseksi.

On selvää, että ehdotuksella on vaikutus tuomioistuinten työmäärään sekä yleisesti että erityisesti Helsingin käräjäoikeudessa.

Voimaantulo ja resurssit

Voimaantuloajaksi on ehdotettu 1.6.2027. Tuomariliitto pitää aiheellisena arvioida, onko realistista saada tarvittavat tietojärjestelmät toimimaan uusien asiaryhmien käsittelyä varten ehdotetussa aikataulussa. Esityksessä lisätään merkittävästi resursseja rikostiedusteluun poliisissa (31–35 henkilötyövuotta). On ilmeistä, että tämä lisää myös tuomioistuihin tulevien asioiden määrää. Pelkkä rikosprosessiketjun alkuvaiheen vahvistaminen ei ole riittävää, mikäli tuomioistuinten resursseja ei tarkastella samanaikaisesti.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa. Lausunnon ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomari Antti Mikkonen ja käräjätuomarit Petri Freundlich ja Petteri Plosila.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Helsingissä 02.04.2026

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä

Johanna Helminen

puheenjohtaja

varapuheenjohtaja